

Un conreu amb molta història

AJUNTAMENT DE PALS.

Arròs de Pals.

La identitat d'un poble.

Documental en DVD.

Videoplay Serveis.

La Bisbal d'Empordà, 2005.

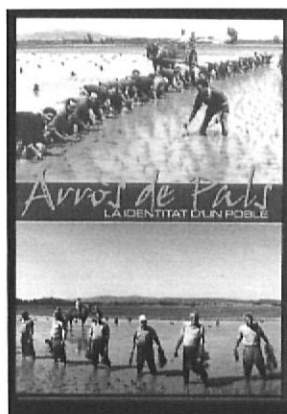
45 minuts.

L'actual cursa pel turisme fa que molts pobles i municipis s'afanyin a trobar el seu distintiu, quelcom que demostrï un «pedigrí» històric, artístic, gastronòmic, etc., moltes vegades forçat. Als de Pals no els ha calgut inventar res, ni improvisar cap identitat. Tenen molt clar que el seu plat fort és l'arròs, un conreu estretament lligat durant més de cinc segles a la vida quotidiana de la vila empordanesa. El cultiu de l'arròs va néixer amb la implantació dels sistemes de canals de reg, i es va popularitzar gràcies a la seva elevada productivitat. Diversos documents antics constaten l'existència de molins i recs, com el molí de Belcaire o el rec del molí de Pals, encara en funcionament.

Estructurat en petits capítols, aquest documental dirigit per Antoni Martí recull alguns dels episodis que han marcat la història de Pals i la seva vinculació amb el conreu de l'arròs: l'arribada de les primeres màquines agrícoles i la progressiva mecanització del camp, l'efecte dels aiguats de l'any 1940 sobre l'economia de la zona, la presèn-

cia de mà d'obra femenina en els arrossars, la importància «estratègica» d'un aliment de primera necessitat com l'arròs durant l'època de l'estraperlo, l'intervencionisme de l'Estat a través de sindicats o el tancament definitiu de la cooperativa arrossera el 1999.

Els capítols estan explicats de forma planera i directa per veïns com Maria Ribot, Francesc Roig o Jaume Puig, homes i dones que han treballat i viscut de primera mà el ritual feixuc, artesanal, d'un cicle de conreu que no deixa lloc al repòs. Quan s'acaba la sega, a final d'estiu, els arrossars prenen l'aspecte de rostolls enfangats, i s'inicia el cicle per a la nova temporada. L'aigua inunda els camps fins al mes de gener, en què diverses aus migratòries hi fan estada. Pel febrer, els arrossaires treuen les males herbes, llauren els camps i els deixen aplanats, tot a la mateixa alçada, perquè a l'hora de negar-los tot quedi a parts iguals. Entre abril i maig es passa a sembrar. La sembra a mà encara es practica, encara que testimonialment. Al cap d'unes setmanes l'arròs ja fa un parell de pams. És moment de treure les males herbes i adobar de nou. Ben entrat l'estiu, l'arròs ja fa un metre d'alçada, però les espigues no comencen a doblegar-se pel pes fins a l'agost o començament de setembre. Com cada any, l'època de la sega ha arribat.

Actualment hi ha dues empreses que comercialitzen l'arròs a Pals: el Molí de Pals i l'Estany de Pals, la qual cosa fa pensar que el futur del conreu està garantit. Cal destacar l'activitat de l'Associació de Defensa Vegetal de l'Arròs de Pals, nascuda el 1994 i integrada per productors, per tal de garantir un arròs reconegut i de qualitat. Des del consistori palenc també s'han impulsat campanyes gastronòmiques com la Cuina de l'Arròs, que enguany ha celebrat la seva tretzena edició, o, més recentment, la Fira Mediterrània de l'Arròs. L'edició d'aquest documental s'afegeix així a un grapat d'iniciatives dedicades a potenciar la identitat d'un poble que vol continuar assaborint el seu passat. Com canta Maria Ribot, «Volem arròs amb suc; tira-hi més aigua, que no quedi eixut».

Natàlia Iglesias

Una guia planera per a un territori agrest

ILLA, Estela; PI, Marta; PUIG, Anna M.

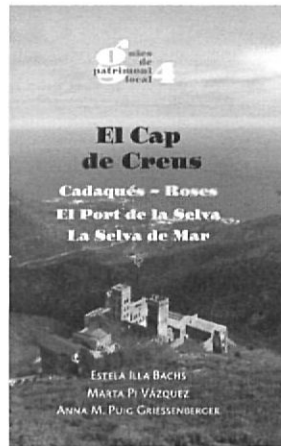
El cap de Creus - Cadaqués, Roses, el Port de la Selva, la Selva de Mar.

Guies de Patrimoni Local, 4.

Diputació de Girona. Girona, 2006.

De sempre he sentit fascinació pels mapes i plànols. Per això, quan em cau a les mans un llibre de viatges, una guia, la primera valoració que en faig passa inexorablement per comprovar si conté suficient material cartogràfic, i, si és així, de quina qualitat. Les Guies de Patrimoni Local compleixen aquest —per a mi— inexcusable requisit: estan concebudes per facilitar a l'usuari el màxim contacte amb els llocs que descriuen, i fan bon ús d'aquestes eines tan útils, els mapes, que ens situen immediatament en posició per a la descoberta. En la present Guia, la número 4, la geografia peculiar i arravatada del massís del cap de Creus exigia amb més motiu encara una especial atenció per part de les autores a l'hora de situar-nos en aquells paratges. I se n'han sortit molt bé. Les viles de Cadaqués, Roses, el Port de la Selva i la Selva de Mar, que centren la zona a què es dedica el volum, hi són descrites amb tots els elements històrics, geogràfics, naturals, demogràfics i artístics que han d'interessar el lector. De fet, el patrimoni artístic, cultural i arquitectònic ocupa una bona part del llibre, que

- GONZÁLEZ CARRASCO, Mònica: *A Non-linear approach to psychological well-being in adolescence: some contributions from the complexity paradigm*. Girona: Documenta Universitaria, 2006. 140 p.
- GRABULEDA, Josep [ed.]; BOSCH, Pere [et al.]: *Els Cruells: Josep Cruells i Santamaria (1902-1972), Joan Cruells i Buxadé (1930-1973)*. Girona: Rigau, 2006. 106 p.
- QUANTER i FLAQUÉ, Ricard: *Caterina Albert i Paradís, Víctor Català, vista per un escalenc: Allò que les biografies no diuen*. L'Escalona: Ajuntament de l'Escalona/Girona/CCG Edicions, 2006. 278 p.
- IGLÉSIES ASSOCIATS: *9 mesos de creativitat i comunicació*. Girona: Iglésies Associats, 2006. 251 p.
- JUANOLA i TERRADELLES, Roser: *Educació del patrimoni. Visions interdisciplinàries: Arts, cultures, ambient*. Girona: Documenta Universitaria / Institut de Patrimoni Cultural, 2006. 90 p.
- La construcció d'habitatges a les comarques gironines, 1988-2005*. Girona: Col·legi d'Arquitectes Tècnics de Girona, 2006. 19 p.
- LAMUELA, Xavier; ANI, Virgili [col.]: *El romanès: Estudi comparatiu entre la gramàtica del català i la del romanès*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2006 (2a ed.). 186 p.
- LLEO, Lluís: *Edge: Exposició*. Girona: Fundació Caixa de Girona, 2006. 52 p.
- LLINÀS, Joan; MERINO, Jordi: *Guia del patrimoni del Gironès*. Girona: Consell Comarcal del Gironès, 2006. 119 p.
- LLORENS i RAMS, Josep M. [et al.]; MATAS i BALAGUER, Josep [dir.]: *La Comissió de Monuments Històrics i Artístics de la Província de Girona (1844-1981): Catàleg del fons documental*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2006. 272 p.
- LÓPEZ HERRERA, Josefina; MELÉNDEZ i FRIGOLA, Joaquim: *Cuaderno de prácticas de tratamiento digital de la señal*. Girona: Documenta Universitaria, 2006. 61 p.

tanmateix no oblida d'altres aspectes més costumistes, populars i anecdòtics.

Amb un intel·ligent ús del disseny, de les imatges, els gràfics i els plànols, s'ha aconseguit una obra compacta, que no fa concessions a l'efectisme. Al contrari, procura cenyir-se a les dades útils, a les fotografies descriptives i de localització, i usa un llenguatge concís, didàctic, fàcil de seguir.

A Catalunya, des de fa més d'un segle, hi ha una producció destacada de guies turístiques, per a excursionistes i per a visitants ocasionals. Diríem que aquesta mena d'obres són un dels productes bibliogràfics característics del país. Doncs bé, el nou número de la col·lecció Guies de Patrimoni Local és un digne exemple d'aquesta vocació catalana de guiar el visitant amb les millors eines disponibles: el cap de Creus i els seus atractius hi són condensats de manera admirable.

Dani Vivern

Fugint del feixisme

MAYMÍ RICH, Josep;
ROS NICOLAU, Josep;
TURRÓ VENTURA, Xavier.

Els refugiats de la Guerra Civil a les comarques del Gironès i el Pla de l'Estany (1936-1939).

Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 2006.

La qüestió dels refugiats de guerra és un dels aspectes de la Guerra Civil que, tot i la seva transcendència, ha estat objecte de molt pocs treballs. Els estudis de caràcter generalista sobre el període es limiten a fer-ne esment. Únicament, fins a la data, cal remarcar un article sobre el fenomen en general, a càrrec de Jaume Fabre, i el treball de Juli Clavijo sobre els refugiats a Olot, ambdós esmentats a la bibliografia del llibre que ressenyem. *Els refugiats de la Guerra Civil a les comarques del Gironès i el Pla de l'Estany* n'ofereix dades més concretes. Els autors han pres com a camp de treball les actuals comarques del Gironès i el Pla de l'Estany (a l'època, aquesta segona era inexistente) i ens presenten un treball molt ben documentat sobre aquest fenomen, que tingué més importància de la que se li ha dedicat fins ara. Cal tenir en compte que l'arribada dels refugiats fou un dels primers contactes directes que els gironins tingueren amb la guerra. I

una altra qüestió ben diferent: fou el primer cop que molts d'aquests pobles conegueren el fenomen de la immigració.

Després de posar al dia el lector sobre la metodologia de treball emprada i sobre l'organització de l'assistència als refugiats, els autors ens presenten les dades resultants del seu buidatge (molt condicionat al que s'ha conservat en els arxius municipals), a nivell general i dividides per municipis: nombre de refugiats a cada municipi, sexe, edat, estat civil, nombre de famílies, professió, llocs d'origen i de procedència i data d'arribada. La major part dels refugiats procedien d'Euskadi —aquest col·lectiu va rebre un tractament especial per part de la Generalitat, fins al punt d'arribar a tenir un carnet de ciutadania basca—, Andalusia i Madrid. Tot i que la Generalitat havia estipulat que cada municipi hauria d'acollir un nombre de refugiats no superior al